

KEDUDUKAN MAZHAB SYAFI'Ī DALAM ISU-ISU MUAMALAT DI MALAYSIA

Oleh:

*Shamsiah Mohamad**

*Ameer Azezy Tuan Abdullah***

ABSTRACT

This paper aims to analyse the degree to which the views of the shafi'ite are taken into account in the deliberation of shariah resolutions, pertaining to muamalt issues in Malaysia. To achieve this, the paper will analyse various Shariah resolutions and justifications made by the Syariah Advisory Council of Securities Commission Malaysia and Syariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia. From this analysis, the relevance of the shafi'ite school on this matter will be deduced.

PENGENALAN

Dalam industri kewangan Islam di Malaysia, setiap isu yang berkaitan dengan muamalat akan dirujuk kepada penasihat Syariah. Terdapat dua kategori Penasihat Syariah iaitu Penasihat Syariah diperingkat industri dan Penasihat Syariah diperingkat badan pengawalselia. Kedua-dua kategori Penasihat Syariah ini secara umumnya mempunyai peranan yang sama iaitu memastikan produk dan perkhidmatan yang ditawarkan selaras dengan Syariah. Tugas dan peranan yang berat ini sudah semestinya menuntut para

* Prof. Madya, Jabatan Fiqh & Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

** Pengajar, Jabatan Fiqh & Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

Penasihat Syariah melakukan kajian terperinci terhadap setiap persoalan yang berkaitan dengan Syariah.

Dalam menjalankan kajian terhadap isu-isu muamalat ini, Majlis Penasihat Syariah Bank Negara Malaysia dan Majlis Penasihat Syariah Suruhanjaya Sekuriti (MPSSC) secara umumnya menggunakan sumber dan manhaj yang sama. Ini kerana mereka merujuk kepada dua sumber iaitu sumber utama dan sumber sokongan. Dalam mencari penyelesaian kepada isu-isu Syariah, mereka juga menggunakan manhaj *ta'wīl, istiqrā'* dan *tafīq*.¹

Dalam penyelidikan yang dibuat, MPSBNM dan MPSSC tidak menghadkan rujukan kepada mazhab tertentu malah setiap penyelidikan akan mengambil kira semua pandangan mazhab empat. Malah pandangan sarjana Islam semasa juga diambil kira bagi memantapkan lagi penyelidikan yang dibuat. Ini bermakna, setiap keputusan yang dibuat tentang isu-isu Syariah dalam kewangan Islam adalah hasil daripada penyelidikan yang dibuat.

Keputusan-keputusan MPSBNM telah diterbitkan oleh BNM dalam buku yang bertajuk “Resolusi Syariah dalam kewangan Islam” (Buku Resolusi MPSBNM) sementara keputusan-keputusan MPSSC telah diterbitkan oleh SC dalam buku yang bertajuk “Keputusan Majlis Penasihat Syariah Suruhanjaya Sekuriti” (Buku Keputusan MPSSC). Oleh itu, kertas ini akan membuat penilaian tentang keputusan-keputusan yang telah dibuat oleh MPSSC dan MPSBNM dari aspek pemakaian mazhab Syafi'i.

PEMAKAIAN MAZHAB SYAFI'I DALAM KEPUTUSAN MPSSC

Dalam Buku Keputusan MPSSC terdapat tiga puluh lapan keputusan. Keputusan-keputusan ini terbahagi kepada empat kategori iaitu:

1. Keputusan berkaitan prinsip muamalat dalam pasaran modal Islam;

¹ Suruhanjaya Sekuriti (2006), Keputusan Majlis Penasihat Syariah Suruhanjaya Sekuriti, edisi Kedua, hh. 8-13; Bank Negara Malaysia (2007), Resolusi Syariah Dalam Kewangan Islam, hh. 2-8.

2. Keputusan berkaitan produk pasaran modal;
3. Keputusan berkaitan isu pasaran modal; dan
4. Keputusan berkaitan kriteria Syariah sekuriti tersenarai.

Bagi kategori pertama, ia merangkumi keputusan berkaitan *musyarakah mutanāqisah*, *bai' dayn*, *bai' 'inah*, *bai' ma'dūm*, *bai' wafā'*, *bai' muzāyadah*, *suftajah*, *bai' 'urbūn*, *bai' bimā yanqati' bihi si'r*, *kafalah* ke atas modal *muḍarabah*, *ujrah* terhadap jaminan, klausa *ibrā'* dalam dokumen perjanjian dan *iqta'*.²

Kategori kedua pula mengandungi keputusan tentang waran panggilan, hak langganan boleh pindah (TSR), pensekuritian aset, jualan singkat terkawal dan pinjam meminjam sekuriti, kontrak niaga hadapan minyak sawit mentah, kontrak niaga hadapan indeks komposit, bon ukur rujuk Islam, pajakan kewangan dan pajakan operasi, dan saham keutamaan.

Dalam kategori ketiga, terdapat keputusan-keputusan berkaitan riba, *gharār*, judi, ghalat, spekulasi, *qabad*, *da' wa ta'ajjal*, *'umūm balwā*, *ta'wīd*, *hibah ruqbā*, *hibah* bersyarat, proses *when issue* dan penetapan harga berasaskan harga hadapan.

Sementara dalam kategori keempat pula terdapat dua keputusan sahaja iaitu yang berkaitan dengan syarikat bercampur dan imej sebagai sebagai kriteria sekuriti tersenarai.

Antara keputusan-keputusan yang telah dibuat oleh MPSSC yang melibatkan pemakaian pandangan mazhab atau fuqaha' Syafi'i³ ialah keputusan yang berkaitan dengan *bai' dayn*, *bai' 'inah*, *bai' wafā'*, *iqta'*, waran panggilan, hak langganan boleh pindah, pensekuritian aset, bon ukur rujuk Islam, *hibah* bersyarat dan syarikat bercampur.

² Ejaan istilah-istilah arab dikekalkan sebagaimana yang terdapat dalam Buku Keputusan MPSSC.

³ Dalam membincangkan pemakaian mazhab Syafi'i dalam keputusan MPSSC, ia bukanlah membawa maksud bahawa keputusan tersebut hanya berlandaskan kepada mazhab Syafi'i semata-mata. Ini kerana dalam sesetengah keputusan yang dibuat oleh MPSSC, ia kadang-kadang melibatkan pemakaian pelbagai mazhab yang mempunyai persamaan pandangan dalam isu berkaitan.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG ISU BAI' DAYN

Dalam isu *bai' dayn*, keputusan MPSSC adalah seperti berikut:

“Majlis Penasihat Syariah (MPS), dalam mesyuarat kedua pada 21 Ogos 1996, bersetuju untuk menerima prinsip *bai' dayn* iaitu jual beli hutang sebagai salah satu kaedah membentuk instrumen dalam pasaran modal. Ini bersandar kepada pandangan sebahagian besar fuqaha yang mengharuskan konsep ini dengan beberapa syarat. Dalam konteks pasaran modal, syarat-syarat ini akan dapat dipenuhi apabila terdapat suatu sistem pengawalseliaan yang telus yang memastikan *maṣlahah* (kepentingan) peserta pasaran terpelihara.”⁴

Dalam membuat keputusan tentang *bai' dayn*, MPSSC menerima pakai pandangan mazhab Maliki dan Syafi'i. Mazhab Maliki membenarkan *bai' dayn* kepada pihak ketiga (bukan *madīn*) sekiranya syarat-syarat tertentu dapat dipenuhi. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

- a. Disegerakan pembayaran harga belian;
- b. Orang yang berhutang berada ditempat jualan tersebut;
- c. Orang yang berhutang mengesahkan hutang tersebut;
- d. Orang yang berhutang termasuk di kalangan mereka yang terikat dengan undang-undang supaya dia mampu menjelaskan hutangnya;
- e. Bayaran harga bukan antara emas dan perak, supaya tidak termasuk dalam jual beli matawang yang tertangguh;
- f. *Dayn* tersebut mestilah daripada benda yang boleh dijual biarpun sebelum diterima. Ini untuk mengelakkan *dayn* tersebut daripada jenis makanan kerana makanan tidak boleh dijual beli sebelum berlaku *qabad*; dan
- g. Tidak timbul permusuhan antara penjual dan pembeli yang boleh menyebabkan kesusahan kepada *madīn* (penghutang).⁵

⁴ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *op.cit.*, h. 18.

⁵ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *op.cit.*, hh. 19-20; al-Dusūqī, *Ḥasyiah al-Dusūqī*, j. 3. Kaherah: Dār Ihyā' al-Kutub al-‘Arabiyyah, h. 63.

Mazhab Syafi'i pula membenarkan *bai' dayn* kepada pihak ketiga dengan syarat *dayn* tersebut adalah *dayn mustaqir* seperti jumlah gantirugi kerosakan yang ditanggung oleh orang yang menyebabkan kerosakan tersebut. *Dayn* tersebut juga hendaklah dijual dengan *'ayn* tanpa bertangguh.⁶

KEPUTUSAN MPSSC BERHUBUNG BAI' INAH

Dalam isu *bai' inah*, MPSSC memutuskan bahawa:

“*Bai' inah* ialah satu kaedah yang diharuskan dalam pasaran modal Islam di Malaysia”.⁷

Keputusan ini berasaskan pandangan mazhab Syafi'i dan Zahirī yang mengharuskan *bai' inah*. Menurut mereka, sesuatu akad itu hanya dinilai dari sudut zahir sahaja. Perkara yang berkaitan dengan niat yang tersirat diserahkan kepada Allah SWT. Mereka juga tidak menerima hadis-hadis yang dijadikan hujah oleh penentang kepada *bai' inah* dengan mengatakan bahawa hadis-hadis tersebut lemah dan tidak boleh dijadikan sandaran hukum.⁸

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG BAI' WAFĀ'

Berhubung dengan *bai' wafā'*, MPSSC telah memutuskan seperti berikut:

“*Bai' wafā'* diharuskan menurut perspektif perundangan Islam dan boleh dimajukan sebagai satu kaedah untuk membentuk produk dalam pasaran modal Islam.”⁹

Keputusan ini dibuat setelah mengambil kira pandangan generasi *mutaakhirūn* (terkemudian) mazhab Hanafi dan Syafi'i yang mengharuskan *bai' wafā'* dengan alasan ia merupakan usaha untuk mengelakkan diri daripada terjebak dengan riba. Mereka

⁶ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *ibid.*, h. 20; al-Syirāzī, *al-Muḥadhdhab*, j. 1. Beirut: Dār al-Fikr, h. 262.

⁷ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *ibid.*, h. 22.

⁸ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *ibid.*, h. 24; al-San'ānī (1987), *Subul al-Salām*, j. 3. Beirut: Dār al-Kitāb al-'Arabī, hh. 76-77.

⁹ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *ibid.*, h. 28.

mengharuskannya kerana keperluan masyarakat yang mendesak dan telah menjadi ‘urf masyarakat dikebanyakan tempat.¹⁰

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG IQTĀ‘

Keputusan MPSSC tentang *iqtā‘* adalah seperti berikut:

“Majlis Penasihat Syariah (MPS), dalam mesyuarat ke-39 pada 16 Mei 2002, mesyuarat ke-41 pada 30 Ogos 2002, mesyuarat ke-47 pada 27 Mei 2003 dan mesyuarat ke-51 pada 14 Disember 2003, memutuskan beberapa perkara mengenai *iqtā‘* seperti yang berikut:

- a. Hak konsesi boleh diklasifikasikan sebagai sejenis aset yang boleh dijual beli berasaskan kepada prinsip *iqtā‘*;
- b. Kontrak pembekalan dan penyelenggaraan dengan kerajaan atau agensi kerajaan boleh dijadikan aset pondas dalam penerbitan sekuriti Islam berasaskan kepada prinsip *iqtā‘*;
- c. *Iqtā‘* boleh digunakan kepada kontrak kerajaan ke atas aset bukan berbentuk hartanah; dan
- d. Prinsip *iqtā‘* boleh digunakan kepada kontrak kerajaan negeri, badan berkanun dan syarikat berkaitan kerajaan. Yang dimaksudkan dengan syarikat berkaitan kerajaan ialah mana-mana pihak yang diberi kelulusan oleh kerajaan untuk mengambil alih sesebuah agensi awam dan menguruskannya sebagai syarikat swasta seperti yang berikut:
 - i. Syarikat-syarikat induk dan subsidiari bawah kawalan kerajaan persekutuan dan negeri yang pegangan ekuitinya melebihi 50%; dan
 - ii. Syarikat-syarikat di mana kerajaan memiliki saham khas atau saham keutamaan berhak khas. Lazimnya saham khas atau dikenali juga dengan “*golden share*” dalam

¹⁰ *Ibid.*, h. 30; Ba‘lawī, *Bughyah al-Mustarsyidīn*. Beirut: Dār al-Ma‘rifah, h. 133; Ibn Nujaym (1993), *al-Baḥr al-Rā‘iq*, j. 6. Beirut: Dār al-Ma‘rifah, hh. 8-9.

konteks Malaysia, wujud dalam syarikat-syarikat yang kerajaan mempunyai kepentingan strategik.”¹¹

Keputusan di atas dibuat setelah meneliti beberapa pandangan para fuqaha' berhubung isu *iqṭā'* dan maksud *māl* menurut perspektif perundangan Islam. Antaranya ialah pandangan Syeikh Najīb al-Muṭī'ī yang menyebut bahawa persoalan *iqṭā'* adalah sama dengan *tarkhis* (konsesi/permit/lesen).¹² Peluasan skop *iqṭā'* kepada harta alih adalah berasaskan kepada konsep harta menurut fuqaha' Syafi'i yang menyatakan bahawa *māl* ialah suatu yang mempunyai nilai dan boleh dijual beli serta bayaran gantirugi akan dikenakan ke atas sesiapa yang merosakkannya¹³ dan juga pandangan fuqaha' -fuqaha' lain seperti Abū Yūsuf yang berpandangan bahawa *iqṭā'* yang diberi oleh pemerintah dalam bentuk *tamlīk raqabah* (pemilikan individu) adalah diharuskan sama ada ke atas harta tak alih atau harta alih.¹⁴

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG WARAN PANGGILAN

Keputusan tentang waran panggilan adalah seperti berikut:

“Kumpulan Penyelidikan Instrumen Islam (KPII), dalam mesyuarat keempat pada 26 Julai 1995, telah memutuskan bahawa waran panggilan ialah instrumen yang diharuskan dari sudut Syariah dengan syarat, saham yang berkaitan dengan waran berkenaan ialah saham yang patuh Syariah. Instrumen ini telah memenuhi ciri-ciri *māl* (harta) menurut perundangan Islam sebagaimana digariskan dalam prinsip *haq māli* dan *haq tamallūk*. *Haq māli* boleh didagangkan

¹¹ Suruhanjaya sekuriti (2006), *ibid.*, hh. 57-58.

¹² Al-Muṭī'ī, *Takmilah al-Majmu'*, j. 16. Maktabah al-Irsyad, h. 149.

¹³ Al-Suyūṭī (1994), *al-Asybah wa al-Nazā'ir*. Beirut: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah, h. 409.

¹⁴ ‘Alī al-Khaṭīf (t.t.), *al-Milkīyyah fī al-Syari‘ah al-Islamiyyah ma‘a al-Muqāranah bi al-Syara’i al-Waḍ‘iyyah*. Kaherah: Dār al-Fikr al-Arabī, h. 263.

sekiranya ia menepati rukun dan syarat jual beli dalam Islam.”¹⁵

Keputusan di atas dibuat setelah meneliti pandangan fuqaha’ berhubung persoalan *haq* dan kaitannya dengan *māl*. Berasaskan pandangan jumbuh fuqaha’ yang terdiri daripada Maliki, Syafi’i dan Hanbali, *haq* yang ada kaitan dengan *māl* adalah dianggap sebagai *māl*. Oleh itu, waran yang merupakan hak untuk membeli dengan kuantiti tetap sesuatu aset (seperti saham) dengan harga tertentu dalam tempoh tertentu, adalah termasuk dalam erti kata *māl* dan ia boleh didagangkan.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG HAK LANGGANAN BOLEH PINDAH

Keputusan MPSSC tentang hak langganan boleh pindah (TSR) adalah seperti berikut:

“Hak langganan boleh pindah (TSR) ialah suatu instrumen yang diharuskan menurut perspektif Syariah. Ciri-ciri instrumen ini memenuhi prinsip mal menurut perundangan Islam sebagaimana yang telah digariskan dalam prinsip *haq māli* dan *haq tamallūk*.”¹⁶

Pemakaian mazhab Syafi’i dalam isu ini adalah merujuk kepada hak langganan boleh pindah ini sebagai *haq* yang ada kaitan dengan *māl*. Justeru ia boleh dikategori sebagai *māl* menurut perundangan Islam.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG PENSEKURITIAN ASET

Berhubung dengan pensekuritian aset, keputusan MPSSC adalah seperti berikut:

¹⁵ Suruhanjaya Sekuriti (2006), *op.cit.*, h. 66.

¹⁶ *Ibid.*, h. 71.

“Pensekuritian aset (asset securitisation) adalah kaedah yang diharuskan jika aset pendasar kepada instrumen tersebut selaras dengan garis panduan Syariah.”¹⁷

Pensekuritian aset melibatkan penjualan aset kewangan yang memiliki aliran tunai masa depan oleh syarikat yang memerlukan kecairan kepada pihak ketiga yang dikenali sebagai syarikat bertujuan khusus (*special purpose vehicle* atau SPV) secara tunai.¹⁸ Antara contoh aset kewangan yang memiliki aliran tunai masa depan yang boleh digunakan sebagai aset pendasar kepada penerbitan sekuriti hutang Islam ialah akaun terimaan pinjaman perumahan secara Islam dan kutipan tol lebuh raya.

Dalam isu pensekuritian aset ini, pandangan mazhab Syafi'i diambil kira dalam aspek pengiktirafan aset kewangan iaitu aliran tunai sebagai *māl*. Ini kerana menurut mazhab Syafi'i, *māl* adalah suatu yang mempunyai nilai. Memandangkan aliran tunai merupakan hutang (*dayn*) yang pasti maka ia adalah *haq māli* yang termasuk dalam ruang lingkup *māl* menurut pandangan jumhur seperti Maliki, Syafi'i dan Hanbali.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG BON UKUR RUJUK ISLAM

Keputusan tentang bon ukur rujuk Islam adalah seperti berikut:

“Majlis Penasihat Syariah (MPS) telah membincangkan isu ini dalam beberapa siri mesyuaratnya, dan dalam mesyuarat kelapan pada 9 Jun 1997, MPS bersetuju terhadap penstrukturan bon ukur rujuk Islam yang juga dikenali sebagai Bon Khazanah. Bon Khazanah ini distruktur berasas kepada prinsip *murābahah*.”¹⁹

Dalam isu bon ukur rujuk Islam ini, pandangan mazhab Syafi'i diterimapakai dalam menyelesaikan isu penjualan hutang. Ini kerana setelah penjualan dan pembelian aset dilakukan secara *murābahah*, sekuriti hutang Islam atau *ṣukūk* akan diterbitkan

¹⁷ *Ibid.*, h. 75.

¹⁸ *Ibid.*.

¹⁹ *Ibid.*, h. 94.

dan ia akan diniagakan di pasaran kedua. Urusniaga di pasaran kedua ini melibatkan jual beli hutang (*bai' dayn*). Sebagaimana yang disebut sebelum ini dalam isu *bai' dayn*, MPS menerima pakai pandangan mazhab Maliki dan Syafi'i yang membenarkan *bai' dayn* kepada pihak ketiga dengan syarat-syarat tertentu.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG HIBAH BERSYARAT

Dalam isu hibah bersyarat, MPSSC telah memutuskan seperti berikut:

“*Hibah bi syarat ‘iwaḍ* (hibah dengan syarat balasan) adalah selaras dengan prinsip Syariah dan boleh digunakan dalam menstruktur bon Islam.”²⁰

Keputusan ini dibuat setelah mengambil kira pandangan mazhab empat (Hanafi, Maliki, Syafi'i dan Hanbali) yang menyatakan bahawa akad *hibah* bersyarat adalah harus.

KEPUTUSAN MPSSC TENTANG SYARIKAT BERCAMPUR

Dalam isu Syarikat bercampur, MPSSC memutuskan seperti berikut;

“Syarikat bercampur yang elemen haramnya sedikit dan tidak melebihi ukur rujuk yang telah ditetapkan oleh MPS, boleh dimasukkan dalam *Senarai Sekuriti Patuh Syariah oleh Majlis Penasihat Syariah Suruhanjaya Sekuriti*. MPS juga telah memutuskan bahawa perkara ‘*umūm balwā* dan *gharār yasir* perlu diambil kira dalam membuat justifikasi terhadap sesebuah syarikat bercampur, yang aktiviti utamanya adalah halal.”²¹

Antara asas kepada keputusan tersebut adalah pandangan kebanyakan fuqaha' yang tidak mengharamkan perkongsian antara orang Islam dan bukan Islam. Pandangan ini dikemukakan

²⁰ *Ibid.*, h. 146.

²¹ *Ibid.*, h. 165.

oleh kebanyakan fuqaha' *mutaakhirūn* mazhab Hanafi, Maliki, Syafi‘i dan Hanbali.

Daripada penjelasan tentang beberapa keputusan MPSSC berhubung isu-isu muamalat dalam pasaran modal Islam, dapat dirumuskan bahawa MPSSC menerima pakai pandangan mazhab Syafi‘i. Walau bagaimanapun, ini tidak bermakna MPSSC hanya terikat dengan mazhab Syafi‘i semata-mata dalam keputusannya. Ini kerana MPSSC mengambil pendekatan menilai semua pandangan fuqaha' lama dan baru (kontemporari). Dalam keadaan ini, pentarjihan pandangan akan dibuat dengan mengambil kira pandangan yang lebih praktikal dan munasabah serta lebih membawa kebaikan kepada perkembangan industri pasaran modal Islam.

PEMAKAIAN MAZHAB SYAFI‘I DALAM KEPUTUSAN MPSBNM

Dalam buku Resolusi MPSBNM yang diterbitkan oleh Bank Negara Malaysia, terdapat tiga puluh dua keputusan yang telah dibuat oleh MPSBNM. Keputusan-keputusan yang telah dibuat tersebut berkaitan dengan *muḍārabah*, *musyārahah mutanaqisah*, *tawarrūq*, *bai‘ ‘inah*, *hibah*, *kafālah*, *qard*, *ta‘wīd*, *ibra‘*, *wa‘d* dan penerimaan dana daripada sumber haram.

Penulis menghadapi kesukaran dalam mencari asas atau sandaran Syariah bagi setiap keputusan MPSBNM dan seterusnya menilai pemakaian mazhab Syafi‘i dalam keputusan berkenaan. Ini kerana, apabila dirujuk kepada sandaran Syariah yang diletakkan di bahagian yang berasingan daripada bahagian keputusan MPSBNM, didapati kadang-kadang apa yang dibincang dalam sandaran Syariah tersebut tidak menyentuh secara langsung tentang isu yang diputuskan oleh MPSBNM. Sebagai contoh, dalam keputusan yang berkaitan *muḍārabah*, antara isu yang diputuskan oleh MPSBNM ialah yang berkaitan dengan pengenaan caj kos penyelenggaraan terhadap pendeposit (*ṣāhibul māl*) dalam akaun deposit *muḍārabah*. Dalam isu ini, MPSBNM memutuskan seperti berikut:

“Bank tidak boleh mengenakan caj kos penyelenggaraan terhadap pendeposit (*ṣāhibul māl*) dalam akaun deposit *muḍārabah*. Sekiranya pihak bank memerlukan amaun tambahan bagi menampung kos penyelenggaraan, sepatutnya ia telah diambil kira dalam penentuan nisbah perkongsian untung yang dimeterai antara kedua-dua pihak.”²²

Apabila dirujuk kepada sandaran Syariah yang berkaitan dengan *muḍārabah*, tidaklah disebut secara langsung atas asas apakah keputusan tersebut dibuat. Ini kerana pendekatan di bahagian sandaran Syariah adalah lebih bersifat artikel berhubung *muḍārabah* dan bukannya menyatakan apakah sandaran kepada setiap keputusan yang dibuat sebagaimana yang dinyatakan dari halaman 14 hingga halaman 50. Malah dalam bahagian sandaran Syariah berkaitan *muḍārabah*, dibincangkan tentang hukum jaminan modal *muḍārabah* dan hukum *ujrah* terhadap jaminan modal *muḍārabah* sedangkan tiada keputusan MPSBNM berhubung perkara tersebut.

Dalam bab *musyārahah mutanaqisah* pula MPSBNM memutuskan seperti berikut:

“Produk pembiayaan berdasarkan kontrak *musyārahah mutanaqisah* diharuskan berdasarkan bahawa kontrak *musyārahah mutanaqisah* ialah satu kontrak yang telah diiktiraf dalam muamalat Islam. Dalam melaksanakan kontrak *musyārahah mutanaqisah*, harus bagi pihak yang berkontrak:

- i. Menggabungkan dua kontrak *musyārahah* dan *ijārah* dalam satu dokumentasi perjanjian, selagi kedua-dua kontrak dimeterai secara berasingan dan jelas serta tidak bercampur aduk antara satu sama lain; dan
- ii. Mengenakan gadaian atas bahagian yang dimiliki oleh pelanggan kerana hak milik benefisial ialah suatu yang diiktiraf oleh Syariah.

Sama seperti dalam bab *muḍārabah*, tiada sandaran khusus dinyatakan untuk perkara i dan ii seperti yang terdapat dalam

²² Bank Negara Malaysia (2007), Resolusi Syariah dalam Kewangan Islam, h. 18.

keputusan MPSBNM di atas. Ini kerana di bahagian sandaran Syariah bagi bab *musyarakah mutanaqisah* ini, perbincangan berkisar tentang definisi *musyarakah mutanaqisah*, sifat akad *musyarakah mutanaqisah*, kesan langsung dan tidak langsung obligasi terhadap sesuatu akad, terbinanya obligasi pada akad *musyarakah mutanaqisah*, unsur-unsur yang bersifat obligasi pada akad *musyarakah mutanaqisah*, sifat lazim pada sesuatu akad mesti ditunaikan dan pemasukan *wa'd* dalam kontrak *musyarakah mutanaqisah*. Merujuk kepada sub-topik dalam bab tersebut, jelas menunjukkan bahawa sandaran kepada keharusan penggabungan kontrak *musyarakah* dan *ijarah* dalam satu dokumentasi perjanjian serta keharusan gadaian atas bahagian yang dimiliki oleh pelanggan tidak dibincang secara khusus.

Berasaskan kepada penjelasan di atas, penulis merasakan penilaian tentang pemakaian mazhab Syafi'i dalam keputusan MPSBNM amat sukar dibuat memandangkan kebanyakan perbincangan di bahagian sandaran Syariah tidak menjawab secara langsung apakah hujah yang menjadi asas bagi setiap keputusan MPSBNM yang disebut dalam buku resolusi berkenaan.

Sebagaimana yang dijelaskan sebelum ini, penulis akan membuat penilaian terhadap kedudukan mazhab Syafi'i dalam isu-isu muamalat dengan merujuk kepada keputusan-keputusan dan sandaran Syariah yang dikemukakan dalam Buku Keputusan MPSSC dan Buku Resolusi MPSBNM. Memandangkan sandaran kepada setiap keputusan MPSBNM tidak dinyatakan secara khusus dalam Buku Resolusi MPSBNM, maka penulis hanya akan membuat rumusan tentang kedudukan mazhab Syafi'i dalam isu-isu muamalat di Malaysia berdasarkan kepada penemuan dalam Buku Keputusan MPSSC sahaja.

KESIMPULAN

Merujuk kepada hujah-hujah bagi beberapa keputusan MPSSC sebagaimana yang dinyatakan di atas, dapat disimpulkan bahawa pandangan mazhab Syafi'i tetap diambil kira dan diterima pakai dalam isu-isu muamalat di Malaysia apatah lagi jika pandangan tersebut lebih praktikal, munasabah dan lebih mendatangkan kebaikan dari segi memajukan pasaran modal Islam.

Walau bagaimanapun, agak sukar untuk membuat rumusan tentang pemakaian mazhab Syafi'i dalam keputusan yang dibuat oleh MPSBNM kerana sandaran Syariah yang terdapat dalam buku Resolusi Syariah dalam Kewangan Islam keluaran BNM tidak bersifat spesifik kepada setiap keputusan yang dibuat. Walau pun begitu, penulis percaya dan yakin bahawa MPSBNM juga tidak mengenyahkan pandangan mazhab Syafi'i dalam memutuskan isu-isu berkaitan perbankan Islam dan takaful.